

Initiatiefvoorstel

Verbreed de toegang tot de arbeidsmarkt voor asielzoekers en statushouders
in de regio en gemeente Groningen

Bron afbeelding: Financieel Dagblad, 6 januari 2023, titel UMCG helpt statushouders aan het werk

- Aan:** de leden van de gemeenteraad van Groningen en het college van burgemeester en wethouders
- Betreft:** Initiatiefvoorstel verbreed de toegang tot de Groningse arbeidsmarkt voor asielzoekers en statushouders
- *Toegang tot de arbeidsmarkt verbreden (Meedoen-balie)*
 - *Statushouders voor de klas*
 - *Statushouders in de zorg*
- Datum:** 9-11-2023

Hierbij leggen wij u het volgende initiatiefvoorstel voor en vragen wij preadvies van het college van burgemeester en wethouders.

Namens,

Maria Martinez Doubiani	<i>D66</i>
Mirte Goodijk	<i>Student & Stad</i>
Peter Rebergen	<i>ChristenUnie</i>
Irene Huitema	<i>PvdA</i>
Justine Jones	<i>GroenLinks</i>

Inleiding

We zien dat een groot aantal asielzoekers en statushouders niet meedoen op de arbeidsmarkt terwijl de arbeidsmarkt onder spanning staat. Met dit initiatiefvoorstel komen we met drie concrete voorstellen om het talent van nieuwkomers te verbinden met branches die staan te springen om personeel.

Uitzichtloosheid door niet mee te kunnen doen aan de samenleving.

Uit meerdere onderzoeken, waaronder onderzoek van het CBS, is gebleken dat statushouders sneller dan voorheen een baan vinden, maar een meerderheid blijft echter nog jaren werkloos. Het blijft lastig voor een groot gedeelte van de asielzoekers en statushouders om werk te vinden.¹ Het hebben van een baan is in grote mate bevorderlijk voor de integratie van Veel asielzoekers en statushouders willen graag aan het werk en werkgevers staan, gelet op de krapte op de arbeidsmarkt, te springen om nieuwe werknemers. Echter maakt huidige wet- en regelgeving het moeilijk voor asielzoekers en statushouders om toe te treden tot de arbeidsmarkt door wettelijke en administratieve belemmeringen. Deze belemmeringen werken demotiverend voor werkgevers om nieuwkomers duurzaam in dienst te nemen asielzoekers en statushouders. De 24 wekenregel is hier een voorbeeld van.² De 24 wekenregel bepaalt dat asielzoekers, als de asielaanvraag minimaal zes maanden in behandeling is, gedurende 24 weken in het jaar mogen werken. De werkgever moet in dat geval onder strenge voorwaarden een werkvergunning aanvragen bij het UWV. Dit betekent onder andere dat iemand zonder verblijfsstatus niet mag werken. Hierdoor staan asielzoekers in het huidige asielsysteem langer dan 2 jaar in stilstand. Deze stilstand zorgt voor mentale problemen en uitzichtloosheid.

Dat bepaalde wettelijke regelingen een negatief effect hebben op de integratie en inburgering, is dit jaar in een uitspraak door de rechtbank van Arnhem bevestigd. De rechtbank ziet in dat dergelijke regels een belemmering vormen voor de toegang tot de arbeidsmarkt.³ Het in stand houden van dergelijke regels en belemmeringen betekent een gemiste kans voor asielzoekers, statushouders, de arbeidsmarkt en de Nederlandse samenleving. Het afschaffen van de 24 wekenregel zou een stap in de goede richting zijn die door de landelijke politiek gezet kan worden. Zolang deze stap nog niet is gezet, laat het onverlet dat lokale overheden een bijdrage kunnen leveren door de talenten van asielzoekers en statushouders in een vroeg stadium te koppelen aan de arbeidsmarkt.

Tekorten op de arbeidsmarkt Groningen

De arbeidsmarkt staat onder structurele druk en de arbeidsvraag zal de komende jaren sterk toenemen. Verschillende demografische onderzoeken tonen aan dat de komende 50 jaar de bevolking krimpt. Hierdoor komen cruciale sectoren onder druk te staan.⁴ Door het gevolg van de sterke vergrijzing in Nederland krimpen verschillende sectoren zoals in het onderwijs, de zorg, de bouw, de horeca, de techniek, ICT en het transport.⁵ Ook in Groningen staan werkgevers momenteel te springen om arbeidskrachten in de verschillende sectoren. Zo stonden er in het 2^e kwartaal van 2022 rond de 14 duizend vacatures open voor de regio Groningen. Volgens de conjunctuurenquête van het CBS had 30 procent van de ondernemers te maken met personeelstekorten.⁶

Hoe kunnen we talent en tekort op de arbeidsmarkt verbinden?

Asielzoekers en statushouders kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de lokale economie en het dichten van de krapte op de arbeidsmarkt.⁷ Het opheffen van dergelijke belemmeringen voor asielzoekers en statushouders verbreedt de toegang tot werk. Daarbij draagt het ook bij aan het sneller kunnen integreren in de samenleving, gelijkwaardig deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk leven, het opbouwen van sociale contacten en het sneller leren van de Nederlandse taal. De gemeente Groningen is een belangrijke en grote speler binnen de arbeidsmarktregio Groningen en kan substantieel bijdragen aan het verbreden van de toegang tot de arbeidsmarkt voor asielzoekers en statushouders.

Met bijgaand initiatiefvoorstel willen de indienende fracties dat de gemeente Groningen zich inzet om de talenten van asielzoekers en statushouders te koppelen aan de arbeidsmarkt in de regio Groningen. De drie voorstellen die ten grondslag liggen aan dit initiatiefvoorstel bieden hier mogelijkheden en kansen. Hierdoor kunnen asielzoekers en statushouders in een vroeg stadium volwaardig deelnemen aan de samenleving. Dit voorstel start vanuit de Groningse aanpak en daarna worden de drie voorstellen besproken. Dit wordt vervolgd door een paragraaf over suggesties voor mogelijke financiële dekking en wordt afgesloten met het voorgestelde raadsbesluit van de indienende fracties.

¹ <https://nos.nl/artikel/2471237-statushouders-vinden-snel-baan-maar-meerderheid-na-acht-jaar-nog-werkloos>

² <https://www.regioplan.nl/actueel/afschaffen-of-verruimen-24-weken-eis-helpt-asielzoekers-op-weg-naar-werk/>

³ <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBDHA:2023:5458>

⁴ Migratie als motor, Denkwerk juni 2023

⁵ Joop de Beer, 2022, Structurele krapte op de arbeidsmarkt vraagt om hogere migratie, participatie en productiviteit

⁶ COEN Conjunctuurenquête, rapport 2021, vierde kwartaal.2021

⁷ <https://www.ser.nl/nl/thema/werkwijzer-vluchtelingen/feiten-en-cijfers/arbeidsmarkt/integratie#:~:text=Het%20hebben%20van%20een%20baan,belang%20voor%20de%20Nederlandse%20economie.>

Voorstel 1 Toegang tot de arbeidsmarkt verbreden

De achterstanden in de asielprocedures zijn de afgelopen twee jaar fors opgelopen, wat ervoor heeft gezorgd dat de wachttijden ook zijn toegenomen. Duizenden asielzoekers wachten al langer dan de wettelijk toegestane termijn. Ondertussen loopt de klok door en hoewel oplossingen worden gezocht voor de asielprocedures, zal een lange wachttijd onvermijdbaar zijn. Het jaren wachten in onzekerheid van de asielprocedure zet welwillende mensen in stilstand, het stilzitten maakt mensen moedeloos. De stress die het wachten met zich meebrengt voor asielzoekers en gezinnen heeft ook impact op hun (mentale) gezondheid en leidt in sommige gevallen tot psychische klachten.

Uit verschillende studies en rapporten blijkt dat intensieve begeleiding en/of leerwerktrajecten een positieve bijdrage leveren aan de arbeidsmarktpositie van statushouders en asielzoekers, waaronder baanbehoud, het leren van de taal en opdoen van werkervaring of doorstroming naar een reguliere baan.¹³ Verschillende initiatieven ontplooiën zich door heel het land om naast de statushouder ook asielzoekers vroegtijdig te begeleiden naar de arbeidsmarkt.

De gemeente Groningen heeft in haar coalitieakkoord aangegeven te willen werken naar een samenleving waarin iedereen gelijke kansen krijgt en iedereen mee kan doen. Ook ziet de gemeente dat werk van belang kan zijn voor een gelukkig leven en daarom wordt er door de gemeente volgens het coalitieakkoord ingezet op het waar mogelijk begeleiden van mensen naar goed werk.¹⁴ Het is essentieel om de stilstand waarin asielzoekers verkeren te doorbreken. Deze stilstand kan doorbroken worden door de toegang naar de arbeidsmarkt voor asielzoekers en statushouders in een vroeg stadium te verbreden. Een Meedoen-balie kan hier een mogelijkheid bieden.¹⁵ De Meedoen-balie is een centrale plek in een AZC waar de eerste stap naar vrijwilligerswerk, stage of werk kan worden gezet.

Groningen heeft in het bestuursakkoord ingestemd met het realiseren van een reguliere opvang (AZC) locatie voor 600 personen aan de Sint Petersburgweg en heeft momenteel een noodopvanglocatie aan de Europaweg. De komst van het nieuwe AZC aan de Sint Petersburgweg is volgens de indienende fracties een mooie kans om in samenwerking met Thuisin050, COA, ondernemers en vrijwilligersorganisaties een Meedoen-balie te verwezenlijken. Op deze manier kunnen asielzoekers in afwachting van hun asielprocedure worden begeleid naar vrijwilligerswerk, een stage of werk.

Het verwezenlijken van een Meedoen-balie vergt nader onderzoek en nader te voeren gesprekken met het COA, Thuisin050, werkgevers (ondernemers), arbeidsregio Noord-Nederland en wellicht meer gesprekspartners. De fracties verzoeken het college om:

1. te onderzoeken op welke wijze de arbeidsmarkt breder en toegankelijker gemaakt kan worden voor asielzoekers en statushouders, door te kijken naar het verwezenlijken van een Meedoen-balie (naar voorbeeld van gemeenten Almere, Rotterdam en Amsterdam) bij het toekomstige AZC aan de Sint Petersburgweg. Neem tevens in het onderzoek mee in hoeverre de vluchtelingen van noodopvanglocatie aan de Europaweg hier ook aan kunnen deelnemen;
2. in het onderzoek met de verschillende betrokken partijen (o.a. De arbeidsmarktregio Groningen, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, COA, Thuisin050, werkgevers en vrijwilligersorganisaties) in gesprek te gaan;
3. aan de hand van de resultaten van het onderzoek, met (project)voorstellen te komen met bijhorende financiële dekking en deze te delen met de raad in Q2 2024.

¹³ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/leerwerktrajecten-migratieachtergrond>

¹⁴ Coalitie Akkoord Groningen 2022- 2026

¹⁵ Voorbeeld Meedoen-balie gemeente Almere

Voorstel 2 Statushouders voor de Klas

Onderwijs en taal vormen de springplank naar integratie. Het onderwijs heeft al jaren te kampen met een tekort aan leraren en docenten. Deze tekorten vinden plaats in grote steden, maar ook in de regio Noord-Nederland hebben we te maken met een lerarentekort, met name in het voortgezet onderwijs voor de exacte vakken zoals wiskunde, natuurkunde, scheikunde en meer. Deze tekorten in het onderwijs lijken niet te dalen maar juist verder toe te nemen.¹⁶ Dit vraagt naast het huidige beleid ook om creatieve ideeën om de tekorten in het onderwijs aan te pakken. Want elk kind verdient goed onderwijs en de kwaliteit van het onderwijs begint bij de leraar die het verschil maakt.

Meerdere gemeenten waaronder Almere, Rotterdam, Amsterdam en Utrecht hebben hier het voortouw genomen en hebben ondersteuningsprogramma's zoals 'Statushouders voor de klas' of 'Wereldburgers voor de klas' succesvol uitgevoerd. Ook zijn deze gemeenten voornemens om deze ondersteuningsprogramma's structureel onderdeel te maken van het beleid.¹⁷ Het ondersteuningsprogramma 'Statushouders voor de Klas' helpt vluchtelingen die in hun land van herkomst als docent hebben gewerkt en kenbare ervaring hebben om in Nederland met de juiste scholing en begeleiding aan de slag te gaan in het voortgezet onderwijs. De Stichting Cosmicus biedt sinds 2017 het traject 'Wereldburgers voor de Klas' voor hoogopgeleide statushouders met ervaring in het onderwijs de mogelijkheid om hun kennis in te zetten als docent in het voortgezet onderwijs of primair onderwijs. Deelnemers van trajecten worden door de stichting Vluchtelingen-Studenten UAF, stichting Cosmicus, onderwijs- en kennisinstellingen, het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en gemeenten begeleid. De Nederlandse taal goed beheersen is een belangrijke vereiste om deel te kunnen nemen aan dit traject maar ook om voor de klas te kunnen staan. Bij dit traject ligt daarom de focus op het volgen van een intensieve NT2- cursus om de taal nog beter te beheersen en wordt er ook gefocust op het opdoen van praktijkervaring.

Afgelopen zomer heeft de overheid een subsidieregeling opengesteld waar middelbare scholen financiële steun kunnen ontvangen voor het opleiden en begeleiden van statushouders om als docent aan de slag te gaan in het voortgezet onderwijs.¹⁸ Dit is een goede ontwikkeling in het verkleinen van de stap naar het onderwijs voor statushouders die potentie hebben om in Nederland voor de klas te staan. Daarbij helpt het ook het lerarentekort tegen te gaan. Daarom verzoeken de indienende fracties het college om:

1. in samenwerking met het voortgezet- en primair onderwijs, MBO, HBO en WO-instellingen, stichting UAF, Stichting Cosmicus, COA en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de ondersteuningsprogramma's 'Statushouders voor de klas' en 'Wereldburgers voor de klas' nader te onderzoeken en een pilot te ontwikkelen voor de gemeente Groningen;
2. aan de hand van de resultaten van het onderzoek met (project)voorstellen te komen met de bijhorende financiële dekking en deze met de raad in Q2 2024 te delen.

¹⁶ <https://arbeidsmarktplatformpo.nl/thema/personeelsbeleid-hrm/aanpak-lerarentekort/feiten-en-cijfers-personeelstekort-primair-onderwijs#:~:text=Uit%20de%20laatste%20meting%20van,bedraagt%2C%20oftewel%209.700%20fulltime%20banen.>

¹⁷ <https://www.voion.nl/onderwijsarbeidsmarkt/samenwerken-aan-arbeidsmarktvragestukken/subsidie-regionale-aanpak-personeelstekort-ocw/statushouders-en-wereldburgers-voor-de-klas/>

¹⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/08/15/geld-voor-scholen-die-statushouders-opleiden-tot-docent>

Voorstel 3 Vluchtelingen in de zorg

Door de vergrijzing zal de zorgvraag meer toenemen in de komende jaren.¹⁹ Daarbij is de druk op de reguliere zorg, maar ook de zorg voor asielzoekers erg groot. Verschillende organisaties en instellingen hebben zich kritisch uitgelaten over deze druk in de zorg. Het wordt tijd dat er gezocht wordt naar realistische en praktische oplossingen. Een deel van deze oplossingen liggen binnen handbereik, het UMCG en Work for Ukraine zijn voorbeelden van initiatieven waar de kennis en potentie van nieuwkomers met een achtergrond in de zorg wordt benut.

In de praktijk zijn in de afgelopen jaren verschillende initiatieven ontstaan waar oplossingen voor het verlichten van de druk in de zorgsector worden gezocht. Zo zijn er meerdere initiatieven van het afgelopen jaar ontstaan waar statushouders met een achtergrond in de zorg begeleid en opgeleid worden voor een baan in de zorg. Het UMCG heeft als een van de eerste universitaire ziekenhuizen met succes een traject voor statushouders opgezet waar deze doelgroep beleid worden naar een baan in de zorg.

Een ander voorbeeld is het initiatief van 'Work for Ukraine' dat gesteund wordt door het COA, de Gezondheidszorg Asielzoekers en de gemeente Groningen. Work for Ukraine biedt ontheemde Oekraïners met een achtergrond in de gezondheidszorg de mogelijkheid om eerste lijn maatschappelijke zorg te bieden. Ontheemde Oekraïners met een zorgachtergrond worden met begeleiding ingezet om landgenoten medische en psychische hulp te bieden.

In de zorgsector zien wij meerdere kansen liggen, namelijk voorbeelden vanuit de medische en maatschappelijke zorg. Daarom verzoeken de indienende fracties het college om:

1. aan de hand van de genoemde praktijkvoorbeelden, in samenwerking met de zorginstellingen, Work for Ukraine en ketenpartners onderzoek te doen naar het opzetten van een pilot waar statushouders met een achtergrond in de zorg eerstelijnszorg (maatschappelijk) kunnen bieden.
2. de resultaten van het onderzoek te gebruiken voor (project)voorstellen met bijhorende financiële dekking en deze te delen met de raad in Q2 2024.

¹⁹ Migratie als motor, Denkwerk juni 2023

Mogelijke financiële dekkingsmiddelen

Om de hiervoor besproken voorstellen te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk dat er eerst een inventarisatie wordt uitgevoerd op welke wijze de pilots uitgevoerd kunnen worden en wat de behoefte is vanuit de verschillende sectoren (de zorg, het onderwijs, ondernemers en vrijwilligersorganisaties). Om deze reden verzoeken wij het college om bij de verschillende voorstellen in samenwerking met de verschillende sectoren nader onderzoek te doen en bij het voeren van de gesprekken ook de financiering te bespreken. Om vervolgens de resultaten van de onderzoeken om te zetten naar raadsvoorstellen en hierbij de bijbehorende financiële dekking bij te zoeken. Voor de drie voorliggende voorstellen kan vanuit de regio en gemeente Groningen dekking gevonden worden in het volgende:

Programma Nieuwkomers

Eind 2022 heeft de gemeente Groningen het programma Nieuwkomers in het leven geroepen om op korte termijn het proces omtrent de huisvesting, inburgering van statushouders en de opvang van Oekraïners onder de loep te nemen om snel en efficiënt te kunnen handelen. In de voortgangsrapportage 2023 blijkt dat er een voordeel van 3,3 miljoen euro binnen het programma Nieuwkomers is. Deze middelen kunnen eventueel, mits de betreffende voorwaarden dit toestaan, ingezet worden voor het verbreden van de arbeidsmarkt voor asielzoekers en statushouders die gekoppeld zijn aan de gemeente Groningen.

Plan van aanpak Statushouders aan het werk Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Bij ministeriële brief van 11 juli 2023 van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wordt voor de periode van 2023 – 2026 vanuit het coalitieakkoord € 37,75 miljoen beschikbaar gesteld voor extra toeleiding van statushouders naar werk. Door het beschikbaar stellen van deze middelen komen er gelden vrij voor een subsidieregeling voor werkgever, onderwijsinstellingen en het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van statushouders. Deze middelen kunnen eventueel, mits de voorwaarden het toelaat, ingezet worden voor het verbreden van de toegang tot de arbeidsmarkt voor asielzoekers en statushouders.

ESF+ (Europees Sociaal Fonds)

Het Europees Sociaal Fonds (ESF+) is een programma voor de periode 2021-2027 dat zich onder andere richt op het (integraal) ondersteunen van mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie in de samenleving. Voor dit programma zijn verschillende aanvraag tijdvakken. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is aan het onderzoeken op welke wijze het ESF+ specifiek gericht kan worden op de ondersteuning van mensen met een migratieachtergrond, waaronder statushouders. Deze middelen kunnen eventueel, mits de voorwaarden het toelaat, ingezet worden voor het verbreden van de toegang tot de arbeidsmarkt voor asielzoekers en statushouders.

Raadsbesluit

Dictum:

De raad besluit:

- a. het college op te dragen om de volgende voorstellen uit het initiatiefvoorstel ‘*Verbreed de toegang tot de arbeidsmarkt voor nieuwkomers*’ uit te voeren:

Voorstel 1

- I. te onderzoeken op welke wijze de arbeidsmarkt breder en toegankelijker gemaakt kan worden voor statushouders en asielzoekers (die tevens gekoppeld zijn aan de regio Groningen) om te werken door te kijken naar het verwezenlijken van een Meedoen-balie (naar voorbeeld van gemeenten Almere, Rotterdam en Amsterdam) bij de toekomstige AZC aan de Sint Petersburgweg en de noodopvanglocatie aan de Europaweg hierin mee te nemen;
- II. bij het onderzoek naar het verwezenlijken van een Meedoen-balie in het AZC aan de Sint Petersburgweg, met de verschillende betrokken partijen o.a. de arbeidsmarktregio Groningen, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, COA, Thuisin050, werkgevers en vrijwilligersorganisaties gesprekken te voeren;
- III. aan de hand van de resultaten van het onderzoek met (project)voorstellen te komen met bijhorende financiële dekking en deze te delen met de raad in Q2 2024.

Voorstel 2

- IV. in samenwerking met het voortgezet- en primair onderwijs, MBO, HBO en WO-instellingen, stichting UAF, Stichting Cosmicus, COA en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de ondersteuningsprogramma’s ‘Statushouders voor de klas’ en ‘Wereldburgers voor de klas’ nader te onderzoeken en een pilot te ontwikkelen in voor de gemeente Groningen;
- V. aan de hand van de resultaten van het onderzoek met (project)voorstellen te komen met de bijhorende financiële dekking en deze met de raad in Q2 2024 te delen.

Voorstel 3

- VI. aan de hand van de genoemde praktijkvoorbeelden in samenwerking met de zorginstellingen en Work for Ukraine, ketenpartners onderzoek te doen naar het opzetten van een traject waar statushouders met een achtergrond in de zorg eerste lijn maatschappelijke zorg kunnen bieden;
- VII. aan de hand van de resultaten van het onderzoek met (project)voorstellen te komen met de daarbij horende financiële dekking en deze met de raad in Q2 2024 te delen..

- b. de raad in Q2 2024 te informeren over de uitwerking van de projectvoorstellen met de bijhorende financiële dekking van de voorstellen uit het initiatiefvoorstel.

En gaat over tot de orde van de dag.

Maria Martinez Doubiani	Mirte Goodijk	Peter Rebergen	Irene Huitema	Justine Jones
D66	Student en Stad	ChristenUnie	PvdA	GroenLinks